

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰਿਟ

ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਦੁੱਲਤ ਜੇ. ਜੇ.

ਰਾਮ ਸਿੰਘ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਵਾਬਦੇਹ 1952 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰਿਟ ਨੰ. 22

ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀ (ਰਿਕਵਰੀ ਅਤੇ ਬਹਾਲੀ) ਐਕਟ (1949 ਦਾ ਐਲਐਕਸਵੀ) 1953
 —ਸੈਕਸ਼ਨ 6—ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਗਠਨ— ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ—ਕੀ ਸਰਟੀਓਰੀ Nov. 11th.
 ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ—ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ—
 ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਤੇ 227— ਬੰਦਸ਼ ਕਾਰਪਸ— ਕੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਕੁਦਰਤੀ
 ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੱਸੇ ਗਏ— ਕਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ—ਨਿਯਮ ਦੱਸੇ ਗਏ।

ਆਰ.ਐੱਸ. ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਰ ਦਾ ਪਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀ (ਰਿਕਵਰੀ ਅਤੇ ਬਹਾਲੀ) ਐਕਟ, 1949 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਅਤੇ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਕਨੂੰਨ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਪਣੇ ਨਿਗਰਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਰਿੱਟ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਰਿੱਟ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਮਿਤੀ.

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਕਟੌਤੀਯੋਗ ਹਨ: -

- (1) ਦੋਵਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ। •
- (2) ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।
- (3) ਫੈਸਲਾ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।
- (4) ਹਾਲਾਂਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ: -

- (1) ਨਿਯਮ ਖੁਦ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਅਤੇ
- (2) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਇਹ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਲਈ 'ਬਲ' ਅਤੇ 'ਜੀਵਨ'। ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦੇਖਣ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਹਿੱਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

(ਪਟੀਸ਼ਨ ਹੋਬਲ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਐਂ ਸੋਨੀ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ, - ਸੀਆਰ ਰਿੱਟ: 22-53 ਵਿੱਚ 22 ਜੁਲਾਈ, 1953 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ)।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਅਤੇ 227 ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 491 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ। ਕੋਡ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ: -

- (a) , 1953 ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਜਾਂ ਸਰਟੀਓਰਰੀ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਹੈ।
- (b) ਕਿ ਇਹ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ ਕਿ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ 4 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।
- (c) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।
- (d) ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਜੋ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।
- (e) ਕਿ 4 ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਵਿੱਚ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਵੇ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਸ਼ਮੀਰ ਚੰਦ ਅਤੇ ਪੀ.ਸੀ.

ਐਸ.ਐਮ. ਸੀਕਰੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

Kapur, J.

ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਦੋ ਨਿਯਮ ਹਨ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 491 ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਅਧੀਨ।

1953 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰਿੱਟ ਨੰਬਰ 22 ਵਿੱਚ, 17 ਜੂਨ 1953 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਔਰਤ ਬਚਨ ਕੌਰ (ਉਸ ਦਾ ਮੁਹੰਮਦ ਨਾਮ ਸ਼ੀਮਤੀ ਰੁਸਮਤ ਸੀ) ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰੀਬ 10 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਚਨ ਕੌਰ ਨੂੰ 21 ਮਈ 1953 ਨੂੰ "ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ" ਕਿ ਬਚਨ ਕੌਰ ਇੱਕ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। 15 ਅਗਸਤ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਘਰੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਮੁਸਲਿਮ ਕੈਂਪ ਦੀ ਕੈਂਪ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਮਿਸ ਐਸ ਕੇ ਫਾਤਿਮਾ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ 20 ਜੁਲਾਈ 1953 ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਖਾਰਿਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਿਸ ਮ੍ਰਿਦੁਲਾ ਸਾਰਾਭਾਈ ਨੇ 13 ਅਗਸਤ 1953 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਚਨ ਕੌਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੁਸਲਿਮ ਰੁਸਮਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 1947 ਵਿੱਚ ਗੜਬੜੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ* ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਔਰਤ ਇੱਕ ਅਗਵਾ ਹੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਰਿਕਵਰੀ ਸਟਾਫ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਿਸ ਮ੍ਰਿਦੁਲਾ ਸਾਰਾਭਾਈ ਦੁਆਰਾ 1 ਅਕਤੂਬਰ 1953 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਜਸਟਿਸ ਸੋਨੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ ਸੀ

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਮਾਮਲਾ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

Ram Singh
v.
The Union of
India
and others

Kapur, J.

ਫਿਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸੋਨੀ, ਜੇ., ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ (ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਮਿਤੀ 24 ਸਤੰਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅਬਡਕ ਟੈਡ ਪਰਸਨਜ਼ (ਰਿਕਵਰੀ ਐਂਡ ਰੀਸਟੋਰੇਸ਼ਨ) ਸੋਧ ਐਕਟ, 1952 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਯੁਕਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।, 1952 ਦੇ ਐਕਟ LXXVII, ਨੂੰ 'ਐਕਟ, ਅਗਵਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨ' ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉੱਠੇ। ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ 21 ਅਕਤੂਬਰ 1953 ਨੂੰ ਸਰਟੀਓਰੀ ਅਤੇ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀਆਂ ਰਿੱਟਾਂ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਸਮਰਥਨ ਇੱਕ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਚਨ ਕੌਰ ਕੋਈ ਅਗਵਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੜਬੜੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਭੱਜ ਗਈ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਚਨ ਕੌਰ 'ਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਬੇਲੋੜੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਬਚਨ ਕੌਰ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਿਰਵਿਘਨ ਜਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਚੋਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਸਨ: -

- (i) ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ;
- (ii) ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ 24 ਸਤੰਬਰ 1953 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੀ ਰਿੱਟ ਲਈ; ਅਤੇ
- (iii) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

Ram Singh
v,
The Union of
India
and others

Kapur, J.

ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵਜੋਂ ਬਚਨ ਕੌਰ ਦੇ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਦੋਂ Mst. ਬਚਨ ਕੌਰ ਉਰਫ ਰੁਸਮਤ ਨੂੰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਕਵਰੀ ਸਟਾਫ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ. ਰੁਸਮਤ ਉਰਫ ਬਚਨ ਕੌਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਜੋਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਟਾਫ ਵੱਲੋਂ ਰੁਸਮਤ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਫਿਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਈ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਖੁਦ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ

ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਿਕਵਰੀ ਸਟਾਫ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਸੱਮਤ ਰੁਸਮਤ ਉਰਫ ਬਚਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਸੱਮਤ ਰੁਸਮਤ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਿਸ. ਰੁਸਮਤ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੋ ਬੱਚੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਦੂਜੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵੱਲ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ 8 ਜੁਲਾਈ 1953 ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਦੀ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਅਮਰ ਕੌਰ ਉਰਫ ਸਫੇ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਅਗਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬੱਚੇ ਸਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦਸ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਮਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਲੋੜਾ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਡਰਾਇਆ-ਧਮਕਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਔਰਤ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਉਸ ਔਰਤ ਲਈ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੈਪ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ "ਤੁਰੰਤ" ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਜਸਟਿਸ ਸੋਨੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

Ram Singh
v.
The Union of
India
and others
Kapur, J.

ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਸਟਿਸ ਸੋਨੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ - ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਕੁਝ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 12 ਅਕਤੂਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੋਧੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 23 ਸਤੰਬਰ 1953 ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗਠਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ-ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਜੋੜੀ ਗਈ ਸੀ।

ਅਮਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਫੇ ਅਤੇ ਜੀਵਨ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇਕ ਗਮਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਵੰਡ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਛੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਗਮਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਤੋਂ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦਾ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਚਾਦਰਨੰਦਜੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ (ਪਟੀਸ਼ਨਰ) ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨਾਲ 3 ਸਤੰਬਰ 1953 ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਗਵਾਹ ਸਨ ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ, ਚੰਬੇਲਾ ਸਿੰਘ, ਚਿਰੰਜੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ।

ਇਹ ਔਰਤ Mst. ਜਦੋਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਜਾਂ ਅਮਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਮਜੀਦਾਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਿਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ।

29 ਅਕਤੂਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪੰਡਿਤ ਠਾਕਰ ਦਾਸ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ

. ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਜੋ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰ ਕੌਰ ਉਰਫ਼ ਜੀਵਨ ਸੀ.

ਇੱਕ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸੰਘ .

^ <

ਭਾਰਤ

ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਘੋਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਅਮਰ ਕੌਰ ਉਰਫ਼ ਕਪੂਰ, ਜੇ. ਜੀਵਨ ਇੱਕ ਅਗਵਾ ਹੋਇਆ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਜਿਸਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਮ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਅਤੇ ਨਿਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੋਨੀ, ਜੇ., ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਕੇਸ ਇਸ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਟੀਓਰੀ ਦੀਆਂ ਰਿੱਟਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਠਾਵਾਂਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1) ਵਿਚ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 22 (1) ਅਤੇ (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਧਾਰਾ 19 (1) (ਡੀ) ਅਤੇ (ਈ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 (1) (ਜੀ) ਦੇ ਉਲਟ ਮੰਨਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਐਕਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਨੂੰਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਇਹ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ 'ਬਲ' ਅਤੇ 'ਜ਼ੋਰ' ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੀਵਨ' ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਲਈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੀਫੋਰਡ ਕੋਰਟ ਅਸਟੇਟ ਲਿਮਿਟਡ ਬਨਾਮ ਆਸ਼ਰ (2) ਵਿਚ ਡੇਨਿੰਗ, ਐਲ.ਜੇ. ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦੇਖਣ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਾਕਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਹਿੱਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

(1) **1953 SCR 254**

(2)

ਏ.ਈ.ਆਰ. **155**

(1949) 2

ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ- v.

ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ , ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਐਕਟ -----।"

-----ਕਪੂਰ, ਜੇ.

ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਏ) ਵਿੱਚ 'ਅਗਵਾ ਵਿਅਕਤੀ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਐਕਟ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ:-

“* * ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦਾ ਮਰਦ ਬੱਚਾ

16 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸਤਰੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ 1 ਮਾਰਚ, 1947 ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਉਸ ਦਿਨ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ 1 ਜਨਵਰੀ, 1949 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੋਹਰੇ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ , ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਔਰਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਬੱਚਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 3 ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੈਂਪਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੁਝ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਪੁੱਤਰ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 6 ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ: -

“6. (1) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪੁੱਤਰ ਉਸ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਜਾਂ ਕੈਂਪ ਛੱਡਣ ਲਈ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਗਠਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਸੰਪਾਦਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ

Ram Singh
v.
The Union of
India
and others

Kapur, J.

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਜਾਂ ਸੋਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਇਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੈ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 8 ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 10 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਿਯਮ 7 ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਯਮ 8 ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸੀਵਾਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਨਿਯਮ 9 ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ-

"9. (1) ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ^ ਇਸ ਦੀਆਂ ਥੈਠਕਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ, ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਸਮੇਤ।

(2) ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀਵਾਨੀ ਜਾਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ:

ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰੋਕੀਸ਼ਨਰ ^ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। . ਜੇ

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਜਾਂ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਅਧਿਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਲਾਰਡ ਈਸ਼ਰ, MR ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਦੇ ਰੈਗੂਲਰ ਬਨਾਮ ਕਾਮ ਮਿਸ਼ਨਰ (1) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

Ram Singh
v.
The Union of
India
and others

Kapur, J,

ਰੋਲਸ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ -

“ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਘਟੀਆ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਬਾਡੀ ਜਿਸ ਨੂੰ
ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ
ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ
ਸੰਸਦ ਦੇ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ
ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਬਾਡੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇਵੇਗੀ
। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਕਿ, ਜੇਕਰ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ
ਅਜਿਹੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਬਾਡੀ ਨੂੰ
ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ
ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ
ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਉੱਥੇ, ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਕਿ ਕੀ
ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਅਤੇ, ਜੇ ਉਹ -
ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ -
ਤਾਂ, ਉਹ ਜੋ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ,
ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ . ਪਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਵਸਥਾ
ਹੈ ਜੋ
ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਮੰਡਲ
ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਬਾਡੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੌਂਪ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ
ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ
ਸਥਿਤੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ -
ਵਿਖਿਆਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ
ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਜਾਂ ਕੁਝ
ਹੋਰ ਕਰਨਾ। ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਪਾਲਿਕਾ
ਅਜਿਹੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ
ਸੀਮਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ
ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕੀ
ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਹੋਵੇਗੀ ,
ਹੋਰ
ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੋ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ
ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ
ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਹੈ
ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ -
ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ।

(1) 21 QBD 313

Ram Singh
v.
The Union of
India
and others
Kapur,-J.

: ਕੁਝ ਤੱਥ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਾਨ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਗਲੀ ਕਸਰਤ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ - ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ, ਇਬਰਾਹਿਮ ਅਬੂਬਾਫਕਰ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਟੋਡੀਅਨ-ਜਨਰਲ ਆਫ ਇਵੈਕੂਈ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ (1) ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਾਜਨ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਮਾਸਟਰ ਆਫ ਦ ਰੋਲਜ਼ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੰਨਾ 7(5) 'ਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕ੍ਰਮਵਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਸੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਰਾਈਸ (2) 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਸਫ਼ਾ 182 'ਤੇ ਲਾਰਡ ਲੇਰਬਰਨ, ਐਲ.ਸੀ. ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨਿਰਣੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ) ਨੂੰ "ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹਰ ਇੱਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।" ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ (ਬੋਰਡ) ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਇਲ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹੂ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਬੰਧਤ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

(1) 1952 S.C.R, 596, 703

(2) 1911 A.C. 179

ਲੋਕਲ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਆਰਲਿਜ (1) ਵਿਚ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪੰਨਾ 138 ਤੇ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ-

Ram Singh
v.
The Union of
India
and others

"ਅਤੇ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਢੰਗ ਨਿਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹਨ * * *। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸ਼ਬਦ 'ਕੁਦਰਤੀ

Kapur, J.

ਇਨਸਾਫ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨਤੀਜਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ ਰਹਿਤ ਹੈ, * * * *; ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੋਰ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਲਝਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਹੈ; ਅਤੇ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਲੀ।"

ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਕਟੋਰੀਯੋਗ ਹਨ: -

- (1) ਦੋਵਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ।
- (2) ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।
- (3) ਫੈਸਲਾ ਚੰਗੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ "ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।
- (4) ਹਾਲਾਂਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪਤੰਜਲੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ., ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਸੀ, ਗੋਪਾਲਨ ਦੇ ਕੇਸ (2) ਵਿੱਚ। ਇਸ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ: -

- (1) ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਆਚਰਣ ਦੇ ਯੋਗ ਮਿਆਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ;

(1) 1915 A.C. 120

(2) 1950 S.C.R. 88, 197

Ram Singh
v.
The Union of
India
and others

Kapur, J.

- (2) ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ;
(3) ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ; ਅਤੇ
(4) ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।

ਵਿਲੇਬੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ: -

- (1) ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਉਚਿਤ ਨੋਟਿਸ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਅਸਲ ਜਾਂ ਰਚਨਾਤਮਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ * *;
- (2) ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ, ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਮੇਤ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ;
- (3) ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਵਾਜਬ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ; ਅਤੇ
- (4) ਕਿ ਇਹ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰਜਿੰਦਰ ਸੱਚਰ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਬਹਿਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪੰਡਿਤ ਠਾਕਰ ਦਾਸ ਦਾ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਦੀਵਾਨੀ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਹਨ

ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ- ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ -----ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊ- ਕਪੂਰ, ਜੇ.

nal ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ

ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਫਿਰ *ਏਰਿੰਗਟਨ* ਬਨਾਮ *ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ* (1) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਪੰਨਾ 264 'ਤੇ, ਗ੍ਰੀਰ, ਐਲਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਇੱਕ ਅਰਧ ਨਿਆਂਇਕ ਸੰਸਥਾ ਦੂਜੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਸਕਦੀ।" ਕੀ ਇਹ ਸਟੀਵਨੇਜ ਕੇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਵੇਗਾ- *ਫਰੈਂਕਲਿਨ ਅਤੇ ਹੋਰ* ਬਨਾਮ *ਟਾਊਨ ਐਂਡ ਕਾਉਂਟੀ ਪਲੈਨਿੰਗ ਮੰਤਰੀ* (2) ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ; ਨਾ ਹੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਕੀ ਹਨ, ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਹੁਣ ਨਕੂਦਾ ਅਲੀ ਦੇ ਕੇਸ (3) ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਸੀਲੋਨ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੁਆਰਾ ਨਕੂਦਾ ਅਲੀ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਕੂਦਾ ਏਯੂ ਨੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜਹਾਜ਼ ਨੇ ਪੰਨਾ 81 'ਤੇ ਕਿਹਾ-

ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਰਿਜ਼ਰਵ ਪੈਡੇਟ ਕੋਲ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਫੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ • ਇੰਟਰਪੋਲੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਰੈਡਿਟ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਨਾ ਹੀ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਜੋ ਨਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ

- (1) **(1935) 1 ਕੇਬੀ 249**
- (2) **1948 ਏਸੀ 87**
- (3) **1951 ਏਸੀ 68**

Ram Singh
V*

The Union of
India
and others

Kapur, J.

'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਫਰਜ਼ ਅਧੀਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਟੀਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ: ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ' ਉਸਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਸਲਾਹ ਦੇ ਕੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ "ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, *ਜੈਰਤਨੋ ਬਨਾਮ ਬਾਪੂ ਮੀਆਂ ਮੁਹੰਮਦ ਮੀਆਂ* (1), ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸੀਲੋਨ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨੇ ਇੱਕ ਡੀਲਰ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਕੰਟਰੋਲਰ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਤੱਥਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਡੀਲਰ ਦੀ ਫਰਮ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚਲੀ ਮਤਭੇਦ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਡੀਲਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤੋਂ

ਉਪਜਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਨਾ ਦਿਖਾਓ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਯਮਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਡੀਲਰ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ *ਅਰਉਡਕੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਵੀ* ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ (21 .ਬੋਰਡ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੰਨਾ 896 'ਤੇ ਬੋਰਡ ਲਾਰਡ ਰੈਡਕਲਿਫ ਨੇ ਕਿਹਾ: ; -

“ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ, • ਜੋ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਦੇ ਦੋ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, 'ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਲਹਿਜ਼ੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸਟੀਕਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਸਨ।

- (1) **54 CWN 893**
- (2) **1915 AC 120**

ਜੋ ਕਿ ਉਸਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ; ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੇਇੰਗ-ਇਨ ਸਲਿੱਪਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਝੂਠਾ ਬਹੀ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਟਰ ਪੋਲੇਸ਼ਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ; ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ ਸੀ। ਸਹਾਇਕ ਨਿਯੰਤ੍ਰਕ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿਵਾਸੀ ਨੇ ਜਿਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

Ram Singh
V.
The Union of
India
and others

Kapur, J.

ਪੈਰੀ ਦੇ ਕੇਸ (1), ਪੰਨਾ 524 'ਤੇ ਦੋਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੁਸੱਤਾ ਦੁਬਾਰਾ : -

“ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਹ ਇੱਕ ਗਲਤ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਟਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। *ral*, ਇੱਕ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਲਿੰਕਨਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਕਿੰਗ ਬਨਾਮ *ਜਸਟਿਸ*, (2) ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾਂ ਦੀ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ *cer tiorari* ਦੀ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇਗੀ।

ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਮੰਨਾਂਗਾ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ: -

- (1) ਨਿਯਮ ਖੁਦ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਅਤੇ
- (2) ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

Ram Singh
v.
The Union of
India
and others

Kapur, J.

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੀਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਕਨੂੰਨ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

(1) 1952 S.C.R. 519

(2) (1926) 2 K.B. 192

ਫਿਰ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਫਿਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਨਿਗਰਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਟ੍ਰਾਈ ਬਿਊਨਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਐਕਟ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 (1) (ਜੀ) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭੰਡਾਰੀ, ਜੇ. ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੀ।, (1) ਪੈਰਾ ਗ੍ਰਾਫ 32 ਵਿੱਚ, ਪਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ (21 ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਦਾਸ, ਜੇ., ਨੇ ਕਿਹਾ:-

“ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਧਾਰਾ 19 (1) (ਡੀ) ਅਤੇ '(ਈ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ।

ਗੋਪਾਲਨ ਦੇ ਕੇਸ (1) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਦਾਦਾਚਨਜੀ ਨੇ ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 19 (1) (ਜੀ) ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਭੰਡਾਰੀ, ਜੇ. ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਸਿੱਖਿਅਕ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਰਟੀਕਲ 15 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 'ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ' ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਦਬਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

Ram Singh
w.
The Union of
India
and another

Kipur, J.

ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਾਂਗਾ।

ਫਿਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਪਤਨੀਆਂ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਦੋ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ, ਪ੍ਰਤੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ।

(1) A.I.R. 1952 Pb. 318

(2) 1953 S.C.R. 254

ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ; ਦੇਖੋ *ਨਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨਥਾਵਨ ਬਨਾਮ ਪੁਨ ਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜ*, (2)।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ

(1) (1950) S.C.R. 88

(2) 1952 S.C.R. 395